

IJRO JARAYONIDA DOYRA USULLARINI QO'LLANILISHI

Otaniyozov San'atbek Ilhombek o'g'li

Buxoro davlat universiteti Musiqa ijrochiligi
va kafedrası 12-1 vokal 21 guruh talabasi

ANNOTATSIYA: Milliy musiqa ijodiyotimizda usul beruvchi asosiy cholg'u bu doyra hisoblanadi. Doyra-o'zbek musiqiy ijrochiligida usul beruvchi eng asosiy cholg'u hisoblanadi, nafaqat ansambl yoki orkestr ijrosini, hatto ko'pgina yakka cholg'uchilar ijrosini ham tinglash qiyin. Bunfan tashqari, doyra O'zbekistonda eng ko'p tarqalgan musiqiy cholg'ulardan biri hisoblanadi. Doyrani xalq ichida keng tarqalishida Usta Olim Komilov, G'ofur Azimov, Qaxramon Dadayev, aka-uka Islomovlar, Odil Kamolxo'jayev, Ilhom Ikromov kabi qator doyrachilarning xizmatlari katta.

KALIT SO'ZLAR: Cholg'u, mumtoz musiqa, doyra, sado, doyra sadosi, zarb, musiqa risolalari.

Mumtoz musiqada aruz vaznlari bilan musiqiy vaznlarning umumiyiligini ifoda etgan. She'ning uzunqisqa bo'g'inlar almashinuvi Ularda "t" va "n" unsiz harflar yordamida belgilangan: ochiq "ta", "na" bo'g'inlari qisqa, yopiq "tan", "nan" bo'g'inlar orqali — uzun zarb (naqr)lar o'z ifodasini topgan. 2) doira va nog'oralarda ijro etiladigan zarb tuzilmalari. Forobiy, Safiuddin al-Urmaviy, ash-Sheroziy va boshqa ning musiqa risolalarida juda ko'p qad. usullar keltirilib, ular davri avsat, davri turkiy, davri ravon, davri asl, davri kabir, davri saqil, duyak, chorzarb, miatayn, ufar, zarbul fath, muxammas, hafif singari nomlar bilan atalgan. Bu usullarning ko'pi bizgacha ustoz san'atkorlar ijodi orqali yetib kelgan. O'zbek an'anaviy musiqasida "Katta o'yin", "Shodiyona" kabi Usul turkumlari mavjud.

Milliy musiqa ijodiyotimizda usul beruvchi asosiy cholg'u bu doyra hisoblanadi. Doyra-o'zbek musiqiy ijrochiligida usul beruvchi eng asosiy cholg'u hisoblanadi, nafaqat ansambl yoki orkestr ijrosini, hatto ko'pgina yakka cholg'uchilar ijrosini ham tinglash qiyin. Bunfan tashqari, doyra O'zbekistonda eng ko'p tarqalgan musiqiy cholg'ulardan biri hisoblanadi. Doyrani xalq ichida keng tarqalishida Usta Olim Komilov, G'ofur Azimov, Qaxramon Dadayev, aka-uka Islomovlar, Odil Kamolxo'jayev, Ilhom Ikromov kabi qator doyrachilarning xizmatlari katta.

O'zbek doyrasi sadolarining chet el sahnalarida sadolanishi va o'zining mohirona ijrosi bilan jahon tomoshabinlari yuraklarini zabt etgan ustoz san'atkor

Usta Olim Komilovning doyra cholg'usi ijrosi sir asrorlarini nafaqat amaliy, balki nazariy-ilmii jihatdan o'quv qo'llanma va darsliklar ko'rinishida xalqimizga yetkazgan ustoz san'atkor Dilmurod Islomov hisoblanadi. Zamonamiz doyra maktabiga yangicha nafas baxsh etgan ustoz san'atkor Dilmurod Islomov o'z atrofida keyinchalik kasbiga sadoqatli shogirdlar tarbiyalab xalqimiz xizmatiga safarbar etdi.

Xozirgi kunda ham doyra ijrochilik maktabi bir qator mualliflik uslublar bilan boyidi. Ijrochilik amaliyotida bu uslublarni yaratgan ustoz sozandalar elga tanildilar. Mavjud usullarni o'zlashtirish bilan bir qatorda Ushbu san'atni zamonamizga mos holda talqin qilish, o'zining bor kuchini sarf qilib rivojlantirishi lozim. O'tgan davrda yashab ijod etgan san'atkorlar o'zlaridan oldingi san'atkorlar malini puxta o'rganishga katta ahamiyat berganlar, o'zlashtirgan bilimlarini esa, keyingi avlod shogirdlariga o'tkazganlar. Bu faqat doyrachilarning emas, balki barcha o'zbek san'ati namoyimdalarining uslubi bo'lmish "Ustoz-shogirt" an'anasidir. Mazkur nuqtayi nazardan kelib chiqib, kelajak avlodning

o'tmishga xos tarzda kamol topishi, bu barkamol avlod tarbiyasidagi asosiy vazifalardan desak, mubolag'a bo'lmas.

Bugungi davrda taraqqiyoti, axborot texnologiyalarining yangidan-yangi namunalari joriy etilayotgan bir paytda o'zbek milliy zarblarini turli cholg'ular, elektron vositalar va mavjud cholg'u sozlarda tarannum etish imkoniyatlari ochilmoqda. O'zbek usullarini zamonaviy texnika vositasida doyraning jonli sadosini tarannum etish yosh shijoatkor san'atkorlarimizning iodiy munosabatiga bog'liq.

FOYDALANGAN ADABUYOTLAR RO'YXATI:

1. Kholmuradovna R. U., Obidovna R. M. Social norms, sanctions and personality //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 115-118.
2. Рамазонова У. Х., Сайфуллаева О. М. Развитие чувства ритма у детей //Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 49-51.
3. Ramazonova U. X., Esanova M. J. An'anaviy xonandalik rivojida maqomlarning o'rni //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 496-501..
4. Ramazonova O. K., qizi Mustaqimova G. G. Formation and Development of National Musical Traditions //european journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. file:///C:/Users/user/Downloads/Telegram Desktop/Бехруз Болтаев (2).rtf2. – №. 1. – С. 336-339
5. Рамазонова У. Х., Эсанова М. Ж. Подготовка молодых певцов к ансамблевому выступлению //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1 (77). – С. 88-91.
6. Kholmurodovna U. R. Formation of publicistic performing skills in singing. – 2021. O 77. Ramazonova U. H., Muhamadova M. The spiritual impact of traditional sound exercises on the minds of students. – 2022.
8. Д Ramazonova O. K., Shukurov M. Historical development of status. – 2022.
9. ВАЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАУКЕ ОБ ОСНОВАХ ТЕХНИКИ ПЕНИЯ. Угиллой Холмуродовна Рамазанова, Мафтуна Бахадировна Давронова. 2023/12/15 International conference on multidisciplinary science Том I Номер 6 Страницы 94-96
10. ВНЕДРЕНИЕ И ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОЗНАНИИ СТУДЕНТОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ. Угиллой Холмуродовна Рамазанова, Малика Курбановна Нематова 2023/12/15 International conference on multidisciplinary science Том 1 Номер 6 Страницы 97-99
11. Behruz Boltayev Namidovich INTERPRETATION OF THE METHODS OF BUKHARA SHASHMAKOM AND THE FUNDAMENTALS OF MAKOM. *Academia Science Repository*, 4(04), 1063–1066. Retrieved from <http://academiascience.com/index.php/repo/article/view/90>
12. Behruz Boltayev Namidovich. (2023). AL-FARABI AND IBN SINA'S CLASSIFICATION OF THE FOUNDATIONS OF THE THEORY OF "IYKUT" METHODS IN ORIENTAL MUSIC EDUCATION. *Academia Science Repository*, 4(04), 102–104. Retrieved from <http://academiascience.com/index.php/repo/article/view/414>
10. БОЛТАЕВ Б. Х. ПРОБЛЕМЫ НАУКИ //ПРОБЛЕМЫ НАУКИ Учредители: Олимп. – №. 4. – С. 98-100.
13. Boltayev B. H. The content and methodology of the process of establishing the voice of students in singing //МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 179-188.

14. Boltayev B. H. Buxoroshashmaqomidoyrausullariijrolaritalqini // TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 67-74.
15. Boltayev B. H. O ‘ZBEK MILLIY QO ‘SHIQCHILIGINING QADR TOPISH XUSUSIYATLARI // Journal of Universal Science Research. – 2023. – Т. 1. – №. 12. – С. 312-318.
16. Samieva M. BUKHARA PERFORMANCE METHOD A FACTOR FOR DEVELOPING THE MORAL QUALITIES OF ADOLESCENT STUDENTS // " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM. – 2022. – С. 191-194.
17. Samiyeva M. A., Ramazonov A. V. O ‘ZBEK MUMTOZ MUSIQASI-O’QUVCHILAR QIZIQISHINI SHAKLLANTIRISH OMILI // BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 31-36.
18. Azimovna S. M. et al. THE BUKHARA PERFORMANCE STYLE IS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF MORAL QUALITIES OF TEENAGERS // Zeta Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 1067-1071.
19. Мустафоев Б. И., Самиева М. А. БУХАРСКИЕ ДРЕВНИЕ МУЗЫКАЛЬНЫЕ ГРУППЫ-СРЕДСТВО ОБРАЗОВАНИЯ // European Science. – 2021. – №. 2. – С. 26-28.
20. Ortiqov, E. . (2023). Musiqa Madaniyati Ta’limida Musiqiy Savodxonlik Faoliyatini Tutgan O’Rni. *International Conference on Multidimensional Research and Innovative Technological Analyses*, 106–112. Retrieved from <https://conferenceseries.info/index.php/ICMRITA/article/view/835>
21. Артыкова, Э. ., & Рузиева, З. (2022). ВЕЛИКОЕ БЛАГОСЛОВЕНИЕ – ПЕСНЯ ШАШМАКОМ. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 1(2), 22–24. извлечено от <https://www.in-academy.uz/index.php/cajei/article/view/6459>
22. E Ortikov. Historical Analysis of National Musical Heritage and Moral-Aesthetic Education in Music and Art Schools of Uzbekistan . 2023/8/20 Academic Journal Publisher <http://dspace.umsida.ac.id/handle/123456789/5948>
23. Mustafoyev B. TA’LIM ISLOHOTLARI MAZMUNIDA YOSH AVLOD MUSIQA MADANIYATI TARBIYASI // TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 60-66.
24. Mustafaeв B. FROM THE HISTORY OF MUSIC EDUCATION AND PEDAGOGICAL SYSTEM ACTIVITY IN UZBEKISTAN IN THE 1950s-1970s // Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 1007-1012
25. Мустафаев Б. “БУХОРЧА” ВА “МАВРИГИ” МУСИҚИЙ ТУРКУМЛАРИ ТАДҚИҚОТЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ, МАЪНАВИЙ–МАЪРИФИЙ АҲАМИЯТИ // ЦЕНТРАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 23. – №. 23.
26. Ражабов Тухтасин Ибодович, Ибодов Уктам Расулович ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО НАСЛЕДИЯ В ОБУЧЕНИИ ПЕСНЯМ БУХАРСКОГО ДЕТСКОГО ФОЛЬКЛОРА НА УРОКАХ МУЗЫКИ // Вестник науки и образования. 2020. №21-2 (99). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obespechenie-natsionalnogo-naslediya-v-obuchenii-pesnyam-buharskogo-detskogo-folklor-na-urokah-muzyki> (дата обращения: 26.10.2023).
27. Rajabov T. I., Ibodov O. R. O’zbek Xalq Musiqa Merosda O’quvchilarni Vatanparvalik Ruhida Tarbiyalash Vositasi // IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI. – 2021. – Т. 1. – №. 6. – С. 139-145

28. Ortiqov O. R. MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLAR JARAYONIDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI (OLIY TA'LIM MUSSASALARI MISOLIDA) //Экономика и социум. – 2022. – №. 3-2 (94). – С. 1130-1135.

29.Ortiqov O. R. MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLAR JARAYONIDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI (OLIY TA'LIM MUSSASALARI MISOLIDA) //Экономика и социум. – 2022. – №. 3-2 (94). – С. 1130-1135.

30.Ortiqov O. R. TALABALAR MA'NAVIY AXLOQIY FAZILATLARINI SHAKLLANTIRISHDA “QOBUSNOMA” ASARIDAN FOYDALANISH //Conferencea. – 2023. – С. 1-5.

31.Ortiqov O. R. O'QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTALOGIYA VA KOMPENTLIKNING ROLI VA AHAMIYATI //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 5. – С. 42-47.

